

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับรำรำมะนา จังหวัดชัยนาท The Preservation Local Wisdom about Rammana Dance in Chainat

บุปผชาติ อูปถัมภ์นารากร¹
Bubpachart Aupatumnarakorn¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา กระบวนการรำ กระบวนการแสดง และกระบวนการร้อง รำรำมะนาจังหวัดชัยนาท องค์ประกอบการแสดงรำรำมะนาจังหวัดชัยนาท แนวทางการอนุรักษ์การแสดงของจังหวัดชัยนาทให้ดำรงอยู่ตลอดไป มีพื้นที่วิจัยในจังหวัดชัยนาท เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ สทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างและไม่มี โครงสร้างแบบสังเกตชนิดมีส่วนร่วม แบบสนทนากลุ่ม จากกลุ่มประชากรคณะแสดงรำรำมะนา คัดเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 100 คน วิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรมแล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการรำ กระบวนการแสดง และกระบวนการร้องรำรำมะนา จังหวัดชัยนาทสืบทอดมาจากครอบครัวและเครือญาติใช้เวลาไม่น้อยกว่า 80 ปี และสืบทอด อย่างเป็นระบบจากรุ่นสู่รุ่นสามารถบรรจุเป็นหลักสูตรในโรงเรียน ใช้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้สืบทอด นักเรียนหรือเยาวชนที่มีใจรัก สามารถเรียนการแสดงรำรำมะนาได้ ผู้ถ่ายทอดที่มีความรู้ทาง การแสดงรำรำมะนาถ่ายทอดให้ด้วยความเต็มใจ องค์ประกอบการแสดงรำรำมะนา จังหวัด ชัยนาท พบว่า ใช้ผู้แสดงประมาณ 5-10 คู่ เป็นนักเรียนของโรงเรียนต่างๆ ชมรมผู้สูงอายุที่มีใจ รักการแสดงรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์การแสดงรำรำมะนา การแต่งกายเหมือนกันมีการนัดหมาย สวयงามเหมาะสมกับยุคสมัย แสดงได้ทุกโอกาส ดนตรีใช้กลองรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ เพลงใช้ วิธีการจดจำสืบทอดกันมา เพลงในหลักสูตรแกนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีทั้งหมด 8 เพลง โรงเรียนชุมชนวัดมาติการามไปขยายต่อ 12 เพลง ชมรมผู้สูงอายุโพนางด้าออก 14 เพลง เลือกใช้ตามความเหมาะสม ขึ้นต้นด้วยเพลงไหว้ครู จบด้วยเพลงลาจาก ทำรำใช้การรำที่ทำตาม เนื้อร้อง ก้าวเท้าตามจังหวะเพลงไปตามวง แสดงกิริยาเกี่ยวพาราสีระหว่างคู่ตามเนื้อร้อง แนวทางการอนุรักษ์การแสดง พบว่า ควรจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นบรรจุไว้ในหลักสูตรของ

¹สาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

สถานศึกษา จัดทำข้อมูลการสืบค้นลงในเว็บไซต์ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเป็นหนังสือ
วีดิทัศน์ ซีดี เผยแพร่ให้ผู้สนใจ

คำสำคัญ : การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา รำร่ามะนา

Abstract

This research aims to investigate the dance and demanding process and Chainat Rummana process, the elements of Chainat Rummana dance, and the sustainable conservation of Chainat province. The research area in Chai Nat to live forever. The research area is in Chainat. An in-depth interview was used for collecting data by using structured and unstructured interview forms, a group discussion, and note-talking form. The data was classified into groups according to research issues, analyzed according to research purposes and presented by means of descriptive analysis. The 100 samples were the scholars, performers, and other people relating to Rummana performance who were purposively selected.

The results showed that the dance process, the dancing and singing Chainat Rummana inherited from the family and relatives for at least 80 years, and from generation to generation. It is now included in the school curriculum. The instructors can voluntarily transfer it to the students or teenagers who love. The study found that for elements of Chainat Rummana dance, about 5–10 pairs of students from various schools or senior clubs can perform it. Dress is the same for all. It is beautiful according to the trend and occasions. Musical instruments of Rummana consist of drums and cymbals and the songs are from the heritage. There are all 8 tracks in the core curriculum of the district office of the school community; expansive 12 tracks in Chumchon Wat Matikaram School and expansive 14 tracks in Ponangdam elder clubs. All the tracks can be appropriately selected by beginning with a track ‘Wai Kru’ (respecting the teachers) and ending with a song ‘La Jak’ (parting). The dance posture hit along with the Lyric. Stepping posture hit along with the rhythm with courting according to the song lyric. Regarding the preservation of Rummana found that Rummana can be preserved through the school curriculum. The Rummana database can be retrieved through the web site of the organizations and published in forms of books, videos, and CDs to the interested people.

Keywords: The preservation, Local Wisdom, Rammana Dance

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของชุมชนหรือคนในสังคมที่ได้รับการเลือกสรรกลั่นกรองและถ่ายทอดสืบต่อมาในสังคม วัฒนธรรมเป็นผลรวมแห่งการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์ ภูมิธรรมและภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้นๆ (พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต) 2536: 1) วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นย่อมแตกต่างกัน เพราะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมสะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนในสังคมนั้น ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นอยู่รอดและเจริญสืบต่อมาได้ และเป็นอยู่อย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน

ภูมิปัญญามีกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนา เลือกรสร ปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย แล้วเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด บทบาทของภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาสังคม เริ่มที่ได้รับการยอมรับมากขึ้นจากหลายหน่วยงาน ทั้งองค์กรของภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และองค์กรชุมชนการศึกษาค้นคว้าและนำไปสู่การปฏิบัติการในแผนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ มีมากขึ้น เหตุที่ภูมิปัญญาไทยมีบทบาทในหลากหลายหน่วยงานและในการพัฒนาทุกด้าน เพราะภูมิปัญญาไทยจึงเกี่ยวข้องกับทุกมิติทางสังคม โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์กับมิติทางสังคมนั้นๆ และ “คน” หรืออีกนัยหนึ่งเรียกได้ว่าเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาของสังคมเป็นผู้เรียนรู้ สืบทอด พัฒนา ถ่ายทอดและนำความรู้ทางปัญญามาพัฒนาชีวิตของคนในสังคม

ภูมิปัญญาชาวบ้านมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น เฉพาะพื้นที่และเฉพาะด้านเพราะการส่งเสริมภูมิปัญญาของชาวบ้านของหน่วยงาน

ต่างๆ ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นและเป็นการส่งเสริมโดยมีงานรูปธรรมเฉพาะด้านของหน่วยงานเป็นแกนกลางของการทำงาน การกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการส่งเสริม ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความจำเป็นเพื่อรวบรวมภูมิปัญญาจากระดับท้องถิ่นขึ้นสู่ระดับชาติ ทั้งในความหมายที่เป็นองค์ความรู้ และความหมายของบุคคลในฐานะของผู้ทรงภูมิปัญญา ที่ได้รับการยอมรับและมีบทบาทเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนมีสมดุลและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของสังคมไทย โดยมีงานด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนา “คน” เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทุกด้าน

ปัจจุบันสังคมไทยตกอยู่ในภาวะกระแสทุนนิยม พาณิชยกรรมและวัตถุนิยมขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ขาดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น การยอมรับในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้าดั้งเดิมของไทยนั้นมีน้อยวันนี้สังคมไทยได้หันไปรับวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาผ่านสื่อต่างโดยปราศจากการเลือกสรรกลั่นกรองจนเกิดการซึมซับดัดแปลงละทิ้งวัฒนธรรมเดิม รับเอาวัฒนธรรมชาติอื่นมาเป็นของตนทำให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม และในขณะเดียวกันก็สร้างค่านิยมและทัศนคติที่ขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ จากสภาพในอดีตนั้น วิถีชีวิตไทย เอกลักษณะวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นได้ถูกเบียดเบียนและเปลี่ยนแปลงไป และยังนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม คุณธรรมและปัญหาต่างๆ อีกนานัปการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 1 – 2)

การสืบทอดภูมิปัญญาเป็นวิธีการสืบทอดเป็นแบบอย่างของชาวบ้าน คือ อาศัยการบอกเล่า จดจำ ทำตามครู หรือเลียนแบบรูปแบบซึมซับและความพึงพอใจ ภูมิปัญญาที่เป็นศิลปะการแสดงของแต่ละภูมิภาค สามารถบ่งบอกชาติพันธุ์หรือกลุ่มได้ เพราะแต่ละชาติพันธุ์จะมี

ศิลปะการแสดงที่แตกต่างกัน สามารถสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนการดำเนินชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่กลุ่มประชากรในสังคมนั้นสร้างสรรค์ขึ้น เป็นการแสดงออกในลักษณะที่เป็นการละเล่นพื้นบ้านหรือการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งมีอยู่ทั้งสี่ภูมิภาคของประเทศไทย ภาคเหนือ ประกอบด้วย การแสดงฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนเล็บ การตีกลองสะบัดชัย ภาคอีสาน ประกอบด้วย หมอลำ กัณฑ์กริ่ง โปงลาง ภาคใต้ ประกอบด้วย การแสดงลิเกฮูลู หนังตะลุง เพลงบอก โนรา ภาคกลาง ประกอบด้วย การแสดงลำตัด เพลงฉ่อย โขน ละคร การแสดงหุ่น

ร่ำรำมะนา เป็นการแสดงศิลปะพื้นบ้านของชาวบ้านในจังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย การร้อง การตีกลองร่ำมะนา แสดงท่ารำ ซึ่งเป็นท่ารำง่าย ศึกษาตามบทที่ร้อง เหมือนท่ารำโทนหรือรำวง การแสดงแบ่งเป็นผู้ชาย ผู้หญิง ร้องเพลงโต้ตอบกันนับเป็นการแสดงที่มีบทบาทต่อชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชัยนาท เป็นการแสดงภูมิปัญญาทางด้านการแต่งบทกลอนสำหรับการร้องเพลง ปัจจุบันการแสดงร่ำรำมะนาซบเซาลงไปเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดจนความรู้จากตะวันตกที่แพร่กระจายมาสู่สังคมไทย ตลอดจนคนบ้าน วัด วัง สถานศึกษา ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแสดงร่ำรำมะนา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดงของจังหวัดชัยนาท ประชาชนขาดความนิยมการแสดงร่ำรำมะนา ซึ่งเป็นการแสดงแบบเดิมๆ ไม่สนุก ไม่มีการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการแสดง คนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจที่จะสืบทอด คนรุ่นเก่ายังหวงวิชาความรู้ไม่อยากสืบทอดความรู้ให้กับใคร ที่สำคัญหน่วยราชการไม่ให้ความสนใจที่จะสืบทอด เมื่อถึงเทศกาลต่างๆ หน่วยราชการที่จัดงานมักจัดกิจกรรม การแสดงศิลปวัฒนธรรมและ

จ้างการแสดงต่างๆ ไปแสดง แต่ไม่จ้างการแสดงร่ำรำมะนาไปแสดง เพราะจะจ้างการแสดงที่มีชื่อเสียงไปแสดงมากกว่า นอกจากนี้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องไม่เก็บรวบรวมองค์ความรู้เรื่องการแสดงร่ำรำมะนาให้เป็นรูปธรรม

จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การแสดงร่ำรำมะนาจึงควรได้รับความสนใจจากประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วยการศึกษา ส่งเสริม อนุรักษ์ เพราะศิลปะการแสดงร่ำรำมะนาให้คุณค่าในทางวัฒนธรรมในเรื่องความเป็นมาของท้องถิ่นและของภูมิภาคนั้นว่าดำรงชีวิตเป็นมาอย่างไร ทำให้เราสามารถรับรู้หรือทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความเชื่อของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ในรูปแบบกระบวนการร่ำ กระบวนการแสดง กระบวนการร้อง การร่ำรำมะนาในจังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่เหลือน้อยและยังคงสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนในท้องถิ่นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไปในหัวข้อเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับร่ำรำมะนา จังหวัดชัยนาท ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมมีวิทยาเขตอยู่ที่จังหวัดนี้ด้วย จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่ามี 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองชัยนาท อำเภอมโนรมย์ อำเภอวัดสิงห์ อำเภอสรรพยา อำเภอสรรคบุรี อำเภอหันคา อำเภอเนินขาม และอำเภอหนองมะโมง ผลการศึกษาจะทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์คือการอนุรักษ์ การแสดงร่ำรำมะนาให้คงอยู่คู่กับจังหวัดชัยนาท และเป็นข้อมูลที่รวบรวมบันทึกไว้เป็นหลักฐานอันจะเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงร่ำรำมะนาให้คงอยู่คู่กับจังหวัดชัยนาทและประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการรำกระบวนการแสดง และกระบวนการร้องรำรำมะนาจังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการแสดงรำรำมะนาจังหวัดชัยนาท
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์การแสดงรำรำมะนาของจังหวัดชัยนาทให้ดำรงอยู่ตลอดไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเป็นการศึกษาเกี่ยวกับด้านเนื้อหา กระบวนการรำ กระบวนการแสดง และกระบวนการร้องรำรำมะนา และองค์ประกอบการแสดงรำรำมะนา ได้แก่ ผู้แสดง การแต่งกาย โอกาสที่ใช้แสดง คนตรีของเพลง และทำรำรวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์การแสดงรำรำมะนาของจังหวัดชัยนาทให้ดำรงอยู่ตลอดไป

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ คณะแสดงรำรำมะนา ได้แก่ หัวหน้าคณะ ผู้แสดง นักดนตรี ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย นักวิชาการหรือปราชญ์ผู้มีภูมิปัญญาในการรำรำมะนา บุคลากรสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและอำเภอ ศึกษาในเทศก์ ผู้นำชุมชนหรือประชาชนหรือผู้ชมที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีคณะแสดงใน 8 อำเภอของจังหวัดชัยนาท กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ 24 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ 52 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 24 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสุ่มแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และคณะที่มีการส่งเสริมให้มีการแสดง โดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลหลักและความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นมา ลำดับ

การแสดง องค์ประกอบการแสดง ศิลปะการแสดง การอนุรักษ์ด้วยวิธีการสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) จากกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ สماعิทธิในคณะประกอบด้วยผู้แสดง นักดนตรี เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา ลำดับการแสดง องค์ประกอบการแสดง ศิลปะการแสดง การอนุรักษ์ สัมภาษณ์และสังเกตทั้ง 8 อำเภอ ผู้นำชุมชน สัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาเศรษฐกิจ และสังคมชุมชนที่มีผลต่อวัฒนธรรมการแสดง รวมทั้งการอนุรักษ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) สัมภาษณ์ในประเด็นแรงจูงใจในการชมการแสดง และข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการแสดง เนื้อหาข้อค้นพบในการอนุรักษ์การแสดงรำรำมะนา

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธี Triangulation Method แล้วดำเนินการเตรียมเนื้อหาให้ครบตามความมุ่งหมายของการวิจัย วางเค้าโครงของการเขียนรายงาน แล้วจึงลงมือเขียนโดยเน้นที่ความถูกต้อง รัดกุม ชัดเจน มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน พร้อมการแสดงและภาพประกอบบางช่วงบางตอน

ผลการวิจัย

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับรำรำมะนา จังหวัดชัยนาท ได้ค้นพบตามความมุ่งหมายของการวิจัย ได้ดังนี้

1. กระบวนการรำ กระบวนการแสดง และกระบวนการร้องรำรำมะนา จังหวัดชัยนาท สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การแสดงรำรำมะนา สืบทอดมาจากครอบครัวและเครือญาติไว้ไม่น้อยกว่า 80 ปี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การแสดงรำรำมะนา สืบทอดมาจากครอบครัวและเครือญาติไว้ไม่น้อย

กว่า 80 ปี และสืบทอดอย่างเป็นระบบจากรุ่นสู่รุ่น การแสดงรำรำนะนาสามารถบรรจุเป็นหลักสูตรในโรงเรียน ใช้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้สืบทอด นักเรียนหรือเยาวชนที่มีใจรักสามารถเรียนการแสดงรำรำนะนาได้ ผู้ถ่ายทอดที่มีความรู้ทางการแสดงรำรำนะนาถ่ายทอดให้ด้วยความเต็มใจ

กระบวนการรำ กระบวนการแสดงและกระบวนการร้องรำรำนะนา มีความคล้ายคลึงกัน ในปีพ.ศ.2543 สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยนาท ได้จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นมีทั้งหมด 5 เพลง ได้แก่ เพลงไหว้ครู เพลงไตรรงค์ เพลงรำรำนะนา เพลงซ่อมมาลี และเพลงลาจาก ในปี พ.ศ. 2546 โรงเรียนชุมชนวัดมาติการาม จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นมีทั้งหมด 12 เพลง ได้แก่ เพลงไหว้ครู เพลงสวัสดี เพลงมอง เพลงรักเธอจริง เพลงดอกมะลิ เพลงนกขมิ้น เพลงโมรา เพลงตะเพียนทองน้องแก้ว เพลงนกเอี้ยงสาวริกา เพลงกุหลาบงาม เพลงเจ้าเงาะ และเพลงลาจากในปี พ.ศ.2553 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้โรงเรียนในสังกัดจำนวน 200 โรงเรียนนำไปสอนนักเรียนเพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอดเพลงรำรำนะนา 8 เพลง ได้แก่ เพลงไหว้ครู เพลงไตรรงค์ เพลงรำรำนะนา เพลงซ่อมมาลี เพลงเชยมารำวง เพลงเสียงรำนะนา เพลงสาวริกาณน้อยและเพลงลาจาก นอกจากนี้มีชมรมผู้สูงอายุโพนาวดำออก อำเภอสรรพยา ได้อนุรักษ์และสืบทอดการแสดงรำรำนะนา 14 เพลง ได้แก่ เพลงไหว้ครู เพลงขอเชิญ เพลงเสียงโทน รำนะนา เพลงชวนรำ เพลงขอโทษ เพลงสายน้ำ เพลงดูดวงตะวัน เพลงนกเขา เพลงกระต่าย เพลงรับรัก เพลงวันไหนไม่มา เพลงนาริศรีสง่า เพลงสุดจะสวย และเพลงลาจาก

กระบวนการรำ กระบวนการแสดงและกระบวนการร้องรำรำนะนาใช้การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น คือ จาก รุ่นหนึ่งสู่อีก รุ่นหนึ่งโดยใช้การถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ ผิดกันมีความชำนาญ

มีทักษะจนสามารถแสดงได้ การแสดงใช้ผู้แสดง 5-10 คู่ แล้วแต่โอกาส ปัจจุบันมีการรับการแสดงรำรำนะนาในโอกาสต่างๆ

2. องค์ประกอบการแสดงรำรำนะนา จังหวัดชัยนาท สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

องค์ประกอบการแสดงรำรำนะนาใน จังหวัดชัยนาท มีความคล้ายคลึงกันตั้งแต่ผู้แสดง โดยใช้ผู้แสดงประมาณ 5-10 คู่ เป็นนักเรียนของโรงเรียนต่างๆ ที่มีคณะผู้แสดง สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีใจรักในการแสดงและรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์การแสดงรำรำนะนา การแต่งกายในกลุ่มคณะแสดงแต่งกายเหมือนกันมีการนัดหมาย แต่งให้สวยงามเหมาะกับยุคสมัย การแสดงรำรำนะนา แสดงได้ทุกโอกาส ดนตรีและเพลง ใช้ดนตรีกลอง รำนะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ เพลงให้วิธีจดจำสืบทอดกันมา เพลงในหลักสูตรแกนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มีทั้งหมด 8 เพลง เพลงที่โรงเรียนชุมชนวัดมาติการามไปขยายต่อ 12 เพลง รวมเพลงไหว้ครู และเพลงลาจากด้วยชมรมผู้สูงอายุโพนาวดำออก 14 เพลง เลือกใช้เพลงตามความเหมาะสมขึ้นต้นด้วยเพลงไหว้ครู จบลงด้วยเพลงลาจาก ทำรำใช้การรำตีท่าตามเนื้อร้อง ก้าวเท้าตามจังหวะเพลงไปตามวง แสดงกริยาเกี่ยวพาราสีระหว่างคู่ของตนเองตามเนื้อร้อง

3. แนวทางการอนุรักษ์การแสดงรำรำนะนาของจังหวัดชัยนาทให้ดำรงอยู่ตลอดไป สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

แนวทางในการอนุรักษ์การแสดงรำรำนะนาของจังหวัดชัยนาทให้ดำรงอยู่ตลอดไป ผู้เกี่ยวข้องทุกคน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรอนุรักษ์ และส่งเสริมการแสดงรำรำนะนาให้เป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันกับการแสดงอื่นๆ ได้อย่างภาคภูมิ การอนุรักษ์ทำได้หลายวิธี ควรจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแสดงรำรำนะนา โดยจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น บรรจุไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 จัดทำข้อมูลการสืบค้นเรื่อง การแสดงรำรำนะนาลงในเว็บไซต์ ของวัฒนธรรม จังหวัดและกระทรวงวัฒนธรรม ส่งเสริมและให้ ความรู้เรื่องการแสดงรำรำนะนา โดยจัดทำเป็น เทปบันทึกการแสดง รำรำนะนา มีเนื้อหาสมบูรณ์ ในเรื่ององค์ประกอบการแสดงรำรำนะนา บันทึก กล้องวีดีโอ ส่งไปให้สถานศึกษาเพื่อใช้ประกอบการ เรียนการสอนและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของผู้สนใจ รวบรวมข้อมูลด้านการแสดงรำรำนะนาจัดทำเป็น รูปเล่มหนังสือและซีดีออกจำหน่ายและส่งหนังสือ ไปเผยแพร่ให้สถานศึกษาและสำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัด และผู้มีความรู้และทักษะ ทางด้านการแสดงรำรำนะนาต้องดำเนินการ ถ่ายทอดด้วยความเต็มใจ จึงจะถือได้ว่ามี การอนุรักษ์อย่างแท้จริงและประสบผลสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับรำรำนะนา จังหวัด ชัยนาท ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตรงตามความ มุ่งหมายของการวิจัย นำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

1. กระบวนการรำ กระบวนการแสดง และกระบวนการร้องรำรำนะนาใช้การถ่ายทอด จากรุ่นสู่รุ่น คือ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง โดยใช้ การถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ ผู้คนมีความชำนาญ มีทักษะจนสามารถแสดงได้ การแสดงใช้ผู้แสดง 5-10 คู่ แล้วแต่โอกาส ปัจจุบันมีการรับการแสดง รำรำนะนาในโอกาสต่างๆ ทำให้ผู้ชมแสดง ประทับใจ ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างหน้าที่นิยม ของบราวน์ (Brow. 1976: 128) กล่าวว่ การยอมรับหรือการสร้างพฤติกรรมใหม่ของคนใน สังคมต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายข้อ เช่น ความ เชื่อในศักยภาพของคนที่จะพัฒนาสังคมและ สิ่งแวดล้อม ความ มุ่งมั่นที่จะก้าวเดินไป

สู่ความสำเร็จของตนเองและลูกหลาน การรู้คุณค่า ของการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้การรับเอา วัฒนธรรมการแสดงรำรำนะนาจากคนรุ่นเก่า แพร่กระจายไปสู่คนรุ่นใหม่แสดงรำรำนะนาของคน รุ่นใหม่ ด้วยปัจจัยและแรงกระตุ้นทำให้เด็ก นักแสดงรุ่นใหม่มีขึ้นการแพร่กระจายวัฒนธรรม เข้าสู่คนรุ่นใหม่ นอกจากนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของทรงคุณ จันทร์จร (2544 : 179-201) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านของ ชาวกะเลิง พบว่า จะใช้ระบบของโครงสร้างทาง สังคมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้โดยตรง ได้แก่ ระบบครอบครัวและเครือญาติ นอกจากนี้ ยังใช้ระบบย่อยทางสังคมด้านอื่นให้การศึกษาโดย อ้อมส่วนวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้น ใช้ วิธีการผ่านทางพิธีกรรม การลงมือปฏิบัติจริง ผ่านคำสอนในพุทธศาสนา ผ่านการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ผ่านนิทานพื้นบ้าน ผ่านการลงมือ ฝึกฝน ผ่านจารีต กฎเกณฑ์ ข้อห้าม และผ่าน ระบบการเรียนรู้โดยวิธีครูพักลักจำ

2. ประบวนการแสดงรำรำนะนาจังหวัด ชัยนาท มีความคล้ายคลึงกันตั้งแต่ผู้แสดง โดยใช้ ผู้แสดงประมาณ 23-25 คน เป็นนักเรียนของ โรงเรียนต่างๆ ที่มีคณะผู้แสดง สำหรับกลุ่ม ผู้สูงอายุที่มีใจรักในการแสดงและรวมกลุ่มกันเพื่อ อนุรักษ์การแสดงรำรำนะนา การแต่งกายในกลุ่ม คณะแสดงแต่งกายเหมือนกันมีการนัดหมาย แต่งให้สวยงามเหมาะกับยุคสมัย การแสดงรำ รำนะนาแสดงได้ทุกโอกาส ดนตรีและเพลง ใช้ดนตรีกลองรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ เพลงให้วิธี จดจำสืบทอดกันมา เพลงในหลักสูตรแกนของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มีทั้งหมด 8 เพลง เพลงที่โรงเรียนชุมชนวัดมาติกา ราม ไปขยายต่อ 12 เพลง รวมเพลงไหว้ครู และ เพลงลาจากด้วย เลือกใช้เพลงตามความเหมาะสม ขึ้นต้นด้วยเพลงไหว้ครู จบลงด้วยเพลงลาจาก ชมรมผู้สูงอายุไพนางคำออก 14 เพลง ทำรำใช้

การรำดีท่าตามเนื้อร้อง ก้าวเท้าตามจังหวะเพลง ไปตามวง แสดงกริยาเกี่ยวพาราสีระหว่างคู่ของตนเองตามเนื้อร้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุดใจ ทศพร และคนอื่นๆ (2546 : 127-128) กล่าวว่า องค์ประกอบของการฟ้อนรำประกอบไปด้วยการร้อง การบรรเลงและการฟ้อนรำ ทั้งนี้ เพราะการแสดงออกจากการนาฏศิลป์ไทยจะต้องอาศัยบทร้องทำนองเพลงประกอบการแสดง เพราะฉะนั้นก่อนที่จะมาเป็นนาฏศิลป์ไทยได้ จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้

- 1) การฟ้อนรำ การฟ้อนรำหรือลีลาท่าทำเป็นท่ารำของการเยื้องกรายฟ้อนรำที่สวยงาม โดยมีมนุษย์เป็นผู้ประดิษฐ์ท่าเหล่านั้นให้ถูกต้องตามแบบแผน และการสื่อสารความหมายที่ชัดเจน
- 2) จังหวะ จังหวะเป็นส่วนย่อยของบทเพลงที่กำหนดไปเป็นระยะและสม่ำเสมอ จำเป็นต้องใช้จังหวะเป็นพื้นฐานในการฝึกหัดเพราะจังหวะเป็นสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติและมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน
- 3) เนื้อร้องและทำนองเพลง การแสดงลีลาท่าทำแต่ละครั้งจะต้องสอดคล้องตามเนื้อร้องและทำนองเพลง ทั้งนี้ เพื่อบอกความหมายของท่าทำ เช่น การแสดงอารมณ์รัก ผู้รำจะประสานมือทาบไว้ที่หน้าอก ใบหน้ายิ้มละไม สายตามองไปยังตัวละครที่มองคู่กัน เป็นต้น
- 4) การแต่งกาย การแต่งกายในการแสดงนาฏศิลป์ สามารถบ่งบอกถึงยศฐานะและบรรดาศักดิ์ของผู้แสดงตัวละครนั้นๆ
- 5) การแต่งหน้า การแต่งหน้าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ผู้แสดงสวยงาม และ อำพรางข้อบกพร่องของใบหน้าของผู้แสดงได้ นอกจากนี้ก็ยังสามารถใช้วิธีการแต่งหน้าเพื่อบอก
- 6) เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดง การแสดงนาฏศิลป์จำเป็นต้องใช้เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการแสดง ดังนั้นผู้แสดงจะต้องทำให้สอดคล้องตามเนื้อร้องและทำนองเพลง และ
- 7) อุปกรณ์การแสดงละคร การแสดงนาฏศิลป์ไทยบางชุดอาจต้องมีอุปกรณ์ประกอบ การแสดงด้วย

อุปกรณ์แต่ละชนิดที่ใช้ประกอบการแสดงจะต้องสมบูรณ์สวยงามและสวมใส่พอดี นอกจากนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรา กล้าเจริญ (2542 : 115) กล่าวว่า การรำดีบท หมายถึง การรำตามบทร้อง มาเจรจาและบทบาทผู้แสดงและผู้รำจะต้องแสดงภาษาท่าไปตามคำร้อง คำเจรจา และคำพากย์นั้น ฉะนั้นควรคำนึงถึงความหมายของบทด้วย นอกจากจะใช้ท่าทางแล้วยังใช้ลีลาและอารมณ์ผสมกลมกลืนกัน การดีบทอาจแยกออกได้ 2 อย่างคือ 1) การศึกษาท่าธรรมเนียมคือการใช้ท่าสามัญชนทำตามบทร้องหรือเนื้อหาเพลงนั้น เคลื่อนไหวด้วยส่วนต่างๆ ของร่างกายให้เข้ากับจังหวะทำนองของเพลง เช่น ตบมือ ใช้สันมือหรือใช้ในลักษณะกำมือสลัแบบมือ การใช้เท้าก้าวเดินตามจังหวะ ถอยหลัง ย่ำเท้า กระโดด และ- 2) การรำดีบทแบบละคร หมายถึง ภาษาท่าต่างๆ ที่ดัดแปลงให้จิตรพิสดารกว่าท่าธรรมดา โดยให้สอดคล้องกับเพลง ดนตรีและการขับร้อง นอกจากนี้ยังมุ่งหมายให้รำได้อย่างงดงาม เป็นสง่า โดยการใช้มือ แขน เท้า ขา ลำตัว ใบหน้าและศีรษะ รำดีบทไปตามถ้อยคำหรือการขับร้อง

3. ทางการอนุรักษ์การแสดงรำรำมะนาของจังหวัดชัยนาทให้ดำรงอยู่ตลอดไป มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น บรรจุไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท จัดทำข้อมูลการสืบค้นเรื่องการแสดงรำรำมะนาลงในเว็บไซต์ ของวัฒนธรรมจังหวัดและกระทรวงวัฒนธรรม ส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องการแสดงรำรำมะนา โดยจัดทำเป็นเทปบันทึกการแสดงรำรำมะนา มีเนื้อหาสมบูรณ์ในเรื่ององค์ประกอบการแสดงรำรำมะนา บันทึกลงแผ่นซีดี ส่งไปให้สถานศึกษาเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของผู้สนใจ รวบรวมข้อมูลด้านการแสดงรำรำมะนาจัดทำเป็นรูปเล่ม

หนังสือและซีดีออกจำหน่ายและส่งหนังสือไปเผยแพร่ให้สถานศึกษาและสำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัด ผู้มีความรู้และทักษะทางการแสดงรำมะนาต้องดำเนินการถ่ายทอดด้วยความเต็มใจ จึงจะถือได้ว่าการอนุรักษ์อย่างแท้จริงและประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรัศักร วัลลิโภดม (2534 : 6) ได้แสดงทรรศนะในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่าการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเรื่องของบุคคลที่เป็นเจ้าของ เพราะย่อมรู้ว่าอะไรควรอนุรักษ์และพัฒนามากกว่าคนภายนอก โดยเหตุนี้เวลาที่มีการพัฒนาและอนุรักษ์จากหน่วยราชการที่มาจากส่วนกลาง คนในสังคมท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของจึงไม่เข้าใจ และเลยมักเห็นว่านั่นเป็นของทางราชการและของรัฐบาลชาติบ้านเมืองไป ผลที่ตามมาทำให้สิ่งที่มีการอนุรักษ์และพัฒนาเหล่านี้กลายเป็นเพื่อการรีเริงและการท่องเที่ยวไปเพราะฉะนั้นการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่รุนแรงจนเกิดความเสียดุลในการดำรงชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมขณะนี้ จำเป็นต้องพยายามให้เกิดจิตสำนึกในเรื่องความเป็นท้องถิ่นให้จงได้ โดยมีข้อแม้อยู่ว่าต้องจัดการให้แต่ละท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นในลักษณะที่เท่าเทียมกัน ไม่มีวัฒนธรรมจากท้องถิ่นใดดีกว่ากันเพราะวัฒนธรรมที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับว่าทำให้สังคมท้องถิ่นเป็นเจ้าของ มีความมั่นคงสงบราบรื่นหรือไม่เป็นสำคัญและ พัทยา สายหู (2539 : 70-72) ได้แสดงทรรศนะในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่าการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ใช่การมองแต่ที่สมบัติเสมือนวัตถุสิ่งของ แต่คงต้องคำนึงถึงบุคคลภายในที่เป็นเจ้าของสมบัตินั้นเอง และบุคคลภายนอกที่สนใจและอ้างสิทธิในสมบัตินั้นด้วย แต่ต้องไม่ลืมว่าสุดท้ายแล้ววัฒนธรรมเป็น

อุปกรณ์การดำเนินชีวิตและมีความหมายแท้จริงในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้มีและใช้วัฒนธรรมนั้น ซึ่งคนอื่นภายนอกเป็นเพียงผู้ชมเท่านั้น เนื่องจากมีประเภทบุคคลที่สนใจในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหลากหลายกลุ่มด้วยเหตุผลต่างๆ กัน การส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจะสำเร็จได้ผลยิ่ง หากผลประโยชน์ของบุคคลทุกฝ่ายซึ่งต่างกันนี้สามารถประสานเสนอสนองกันได้ ความขัดแย้งในความคิดและมาตรการดำเนินการย่อมเกิดมิได้เพราะความสนใจและผลประโยชน์ที่คาดหวังต่างกันนี้ แต่สิ่งที่ไม่ควรลืมคือ ประโยชน์สุดท้ายควรตกแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมพื้นบ้านนั่นเอง นอกจากนั้น เอนก นาวิกมูล (2539 : 34-37) ได้แสดงทรรศนะในการอนุรักษ์ พัฒนาและส่งเสริมศิลปการแสดงพื้นบ้าน สรุปได้ว่า ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก แต่วัฒนธรรมบางอย่างหมดหน้าที่ไปแล้ว ในการอนุรักษ์ พัฒนาและส่งเสริมศิลปการแสดงพื้นบ้านจึงควรส่งเสริมโดยวิธีเปิดเวลาและสนับสนุนด้านกำลังเงินให้ศิลปินพร้อมๆ กันและต้องส่งเสริมให้การแสดงและการละเล่นหรือวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จะได้มีเวลาถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสและให้กำลังใจแก่ศิลปินหรือผู้สร้างงานวัฒนธรรมไปด้วยในตัว และประจักษ์ สายแสง (2531 : 73-75) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปการแสดงพื้นบ้าน สรุปได้ว่า การจะทราบแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านให้ได้อย่างเด่นชัด จำเป็นต้องทราบทั้งธรรมชาติและปัจจัยที่เกื้อกูลวัฒนธรรมพื้นบ้านเสียก่อนจึงสามารถหาแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านได้โดยยึดหลักที่ว่า จะส่งเสริมและเผยแพร่เพื่อใคร และทำอย่างไรจะต้องมีการเชิดชูบุคคล กลุ่มบุคคล ตลอดจนหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่

ให้การสนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้าน การเผยแพร่
ยอมจัดทำขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางวิชาการ
เศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติประกอบ
กัน การเผยแพร่จึงทำได้ทั้งการให้การศึกษา ทั้งใน
ระบบและนอกระบบ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเกี่ยวกับรำร่ามะนา จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยมี
ข้อเสนอแนะเป็น 3 ระดับดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในเรื่องการอนุรักษ์การแสดงรำ
ร่ามะนา ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักสูตรท้องถิ่นของ
โรงเรียนทั่วทั้งจังหวัดชัยนาท จำนวน 200 โรงเรียน
อยู่แล้ว จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ให้ผู้ว่า
ราชการจังหวัดและผู้อำนวยการเขตพื้นที่
การศึกษาของจังหวัดชัยนาท กำหนดนโยบายให้
โรงเรียนที่สังกัดหน่วยงานของรัฐและเอกชน นำ
หลักสูตรรำร่ามะนาไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน
การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยเฉพาะ
สาระที่ 3 เป็นนาฏศิลป์และพื้นบ้าน ซึ่งจะเป็น
การอนุรักษ์รำร่ามะนาที่ยั่งยืนและเป็นภูมิปัญญา
ท้องถิ่น รวมทั้งเป็นความภาคภูมิใจของชาวชัยนาท
ตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้
ประโยชน์ต่อสังคม

2.1 สถาบันการศึกษาสามารถ
ส่งเสริมการแสดงรำร่ามะนาได้ทั้งในหลักสูตรและ
นอกหลักสูตร โดยกำหนดให้มีการเรียนการสอนรำ
ร่ามะนา ในหมวดวิชาสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดนตรี
นาฏศิลป์ ภาษาและวรรณกรรม โดยเชิญปราชญ์ผู้รู้
มาเป็นวิทยากรร่วมกับอาจารย์ประจำวิชา

2.2 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดหรือสภา
วัฒนธรรมจังหวัดหน่วยราชการ หรือองค์กรอิสระ
ของเอกชน ดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรมในชุมชน
เทศกาลต่างๆ จัดให้มีการแสดงรำร่ามะนา การจัด

ประกวดการแสดงรำร่ามะนา หรือจัดให้มี
การแสดงรำร่ามะนาในวันสุดสัปดาห์ นอกจากนี้
จัดกิจกรรมประกาศเกียรติคุณให้แก่ผู้มี
การอนุรักษ์สืบสานการแสดงรำร่ามะนา ในฐานะ
ผู้มีผลงานทางวัฒนธรรมดีเด่นเป็นการสร้างขวัญ
และกำลังใจ

2.3 ควรจัดตั้งองค์กรวัฒนธรรม
เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านรวบรวมผู้ที่มีความรู้
ความสามารถในการแสดงรำร่ามะนา มาให้ความรู้
ภูมิปัญญาของการแสดงรำร่ามะนา

2.4 ควรสร้างความเข้าใจและ
ร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่มีความรู้ด้าน
ภูมิปัญญาพื้นบ้านและผู้ที่มีความรู้ด้านการแสดง
แบบใหม่เพื่อพัฒนาการแสดงรำร่ามะนาให้คงอยู่คู่
กับจังหวัดชัยนาทตลอดไป

2.5 สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนด
นโยบายส่งเสริมการศึกษาศิลปะการแสดงทุกสาขา
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำร่ามะนา สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ควรจัดให้มีการ
วิจัยหรือสร้างความรู้พื้นฐานที่สำคัญให้ครบถ้วนเพื่อ
เป็นแม่บทในการส่งเสริมสืบสานให้การแสดงรำ
ร่ามะนาคงอยู่คู่กับสังคม

2.6 จังหวัดได้แนวทางใน
การอนุรักษ์ สืบสานการแสดงรำร่ามะนา ซึ่งเป็น
ศิลปวัฒนธรรมของชาติต่อไป

2.7 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้ทำรำ
เพิ่มขึ้นจากจังหวัดชัยนาทมีอยู่เดิม 8 เพลง ได้
เพิ่มขึ้นอีก 10 เพลง และควรนำไปเผยแพร่ให้กลุ่ม
ผู้สืบสาน และอนุรักษ์ได้เข้าใจและรับรู้ เพื่อเป็น
แม่แบบในการส่งเสริม สืบสานและอนุรักษ์ให้
การแสดงรำร่ามะนาคงอยู่คู่กับสังคมและจังหวัด
ชัยนาทตลอดไป

2.8 จังหวัดชัยนาท ควรส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยจัดรูปแบบ
การท่องเที่ยวในจังหวัดและจัดให้มีการแสดงรำ

รำมะนาในรูปแบบต่างๆ แสดงในขณะรับประทาน
อาหารกลางวัน หรืออาหารเย็นพร้อมชมการแสดง
รำรำมะนา ควรจัดให้มีการฟื้นฟูอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การแสดงรำรำมะนา จะยืนหยัด
อยู่ได้ในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องใช้ศิลปะและกล
ยุทธ์ต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม จึงควรมี
การศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการแสดงรำ
รำมะนา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ
การแสดงรำรำมะนาในยุคปัจจุบัน

3.2 ควรศึกษากลวิธีในการร้อง
เพลงรำรำมะนา เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์
รวมทั้งควรศึกษาบทบาทและหน้าที่ของรำรำมะนา
ในฐานะสื่อพื้นบ้าน เพื่อนำผลการวิจัยมาประยุกต์
เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

3.3 ควรศึกษาและบันทึกทำรำ
การแสดงรำรำมะนา การถ่ายทอดภูมิปัญญาของ
ปราชญ์ ผู้รู้ทางการแสดงรำรำมะนา โดยเป็นที่
ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป หรือรวบรวม
เป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้ท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). **สำนักนายกรัฐมนตรี. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดชัยนาท**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กรมศิลปากร. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2542
- ทรงคุณ จันทจร. (2544). **การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน เรื่องดินน้ำป่าไม้ ของกลุ่มชาติพันธุ์ทะเลิง จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ
- ประจักษ์ สายแสง. (2531). “แนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน” ใน **แนวทาง การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย**. หน้า 73 – 75. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต). (2536). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก
- พทยา สายหู. (2539). “ความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย,” ใน **ไทยศึกษา**. หน้า 51 – 58. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2523). “การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลง” ใน **รายงานการสัมมนาทางวิชาการทางวัฒนธรรม: กรณีสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ความหมายของขอบข่ายงานวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สุดใจ ทศพร. (2547). **ดนตรี-นาฏศิลป์**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์
- อมรา กล้าเจริญ. (2542). **สุนทรียนาฏศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

อเนก นาวิกมูล. (2539). **คนเพลงและเพลงพื้นบ้านภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

Brown, J. Mariun. (1976). **From Ancient Thai to Modern Dialects**. Bangkok: Social Science Association
Press of Thailand,